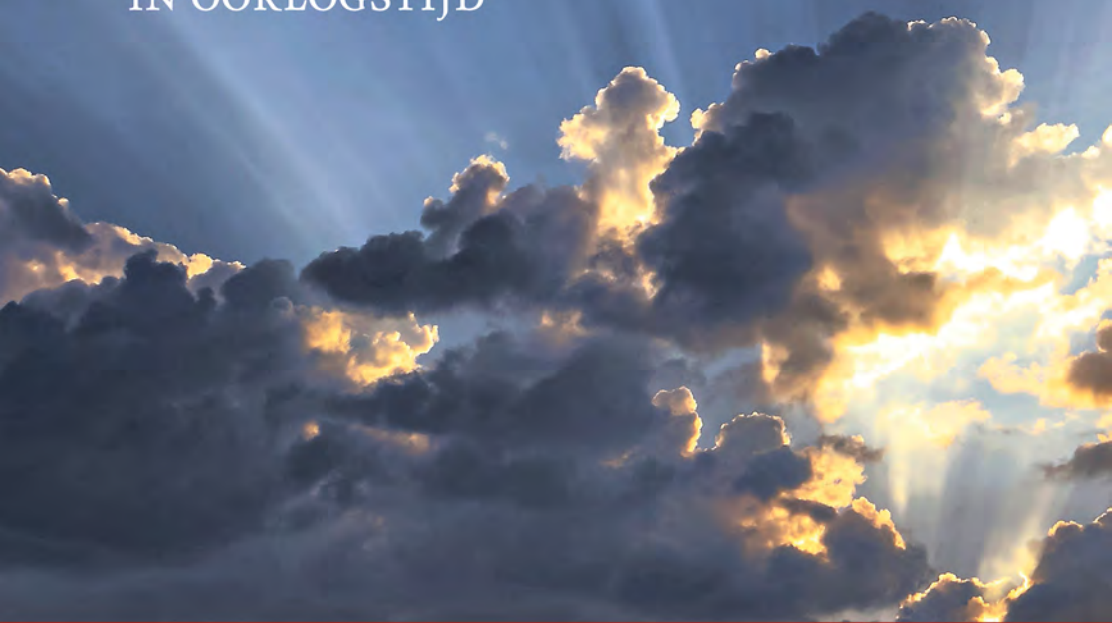

Ds. J. Mijnders

De veilige Schuilplaats in groot gevaar

GODS WELDADEN
IN OORLOGSTIJD

Foto omslag, linksonder: de hal van het Gestapohoofdkwartier in Berlijn, waar de auteur is veroordeeld tot het strafkamp.

Foto omslag, rechtsonder: het ziekenhuis in Berlijn Köpenick, waar de auteur werd verzorgd na zijn verblijf in het strafkamp.

© 2020 Den Hertog B.V., Houten
ISBN 978 90 331 3032 8
www.uitgeverijdenhertog.nl

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij digitaal, elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

INHOUD

Woord vooraf	11
Door lijden gelouterd	15
1. Het gevaar buiten de enige Schuilplaats (Psalm 91:1)	69
2. Het veilig verblijf in de Schuilplaats (Psalm 91:1)	73
3. Het vernachten in de schaduw van de Almachtige (Psalm 91:1)	77
4. De verzekering van de trouw des Heeren – een bevestigde waarheid (Hebreeën 13:5)	81
5. Een allesomvattende belofte (Hebreeën 13:5)	85
6. Een moedgevend woord voor de toekomst (Hebreeën 13:5)	89
7. Het nut van de kastijding des Almachtigen (Job 5:17)	93
8. De duisternis van de doodsvallei (Psalm 23:4)	97
9. Degene Die leidt door de doodsvallei (Psalm 23:4)	100
10. De troost in de doodsvallei (Psalm 23:4)	103
11. De lieflijkheid van het huis des Heeren (Psalm 84:2)	107
12. De begeerte naar het huis des Heeren (Psalm 84:3)	111
13. Tot Wie David zich met zijn begeerte wendt (Psalm 84:3)	115
14. De kastijding verdiend (Psalm 126:1 en 2)	118
15. Uit genade bevrijd (Psalm 126:1 en 2)	123
16. Een waardig herdenken (Psalm 126:1 en 2)	127
17. Het lied van de bevrijding aan de oever van de Schelfzee (Exodus 15:1)	131
18. Terugzien en vooruitzien – 1 (Psalm 91:7,8)	134
19. Terugzien en vooruitzien – 2 (Psalm 91:16)	137

WOORD VOORAF

Geliefde lezer,

Bij het overdenken van het feit van de bevrijding en het schrijven van een Woord vooraf voor dit boek kwam voortdurend de tekst uit Filippenzen 3 vers 1 voor mijn aandacht. Misschien is het in uw ogen wat vreemd te beginnen met een tekst uit deze brief, die de apostel Paulus schrijft aan zijn geliefde gemeente te Filippi. Wat heeft dit te maken met de herdenking van het grote voorrecht dat de Heere ons geeft, namelijk 75 jaar geleden bevrijd te zijn van de Duitse overheersing, van het zware juk dat rustte op ons land en volk?

Reeds meerdere malen heb ik hierover gesproken en geschreven. Toch kwamen er in verband met de herdenking van de bevrijding weer verschillende verzoeken tot mij, vooral ook van jongeren, om zo mogelijk hierover nog eens wat te vertellen of te schrijven. Enerzijds zeiden ze vanbinnen: Moet je daar nu wéér over beginnen? Anderzijds staan die vijf jaren van overheersing als met een griffie getekend in de wanden van mijn hart. En wel in het bijzonder als het gaat over de geestelijke capitulatie die de Heere krachtdadig werkte in september 1942. De dag waarop de Heere mij staande hield op mijn zondeweg en sprak: 'Tot hiertoe en niet verder.' Maar nu het antwoord dat Paulus, zij het in andere omstandigheden, gaf aan de inwoners van Filippi. In hoofdstuk 3 vers 1 lezen we: 'Voorts, mijne broeders, verblijdt u in den Heere. Dezelfde dingen aan u te schrijven is mij niet verdrietig, en het is u zeker.' De kanttekeningen verklaren dit als volgt: 'Dezelfde zaken, die ik u tevoren geleerd en geschreven heb, dat is mij niet zwaar, moeilijk of vervelend om ze opnieuw te schrijven.' 'En', zegt Paulus, 'het is u zeker.' Dat wil zeggen: het is nuttig voor u, het is dienstig tot uw verzekering en eeuwig heil.

Geliefde lezer, het is mijn hartelijk uitzien dat de Heere dit boek zou willen zegenen, voor jong en oud. Dat het zou strekken tot eeuwig behoud. Het is toch van levensbelang geborgen te zijn in die Schuilplaats, waarvan we lezen in Psalm 143 vers 1: 'Bij U schuil ik.' Ja, daar lezen wij ook van in die onvergetelijke Psalm 91, waarboven staat: Gods bescherming tegen gevaren. 'Die in de schuilplaats des Allerhoogsten is gezeten, die zal vernachten in de schaduw des Almachtigen.'

Het is mijn behoefte de toepassing van deze Psalm 91, zoals ik die heb mogen ervaren tijdens de vijf oorlogsjaren, naar voren te brengen in de meditaties. Vanzelf beperkt deze toepassing zich niet tot deze vijf jaren. Het geheel van deze psalm heeft de Heere in het bijzonder ook in mijn verdere leven willen waarmaken en dit zal niet eerder eindigen dan op het ogenblik dat ten volle bevestigd zal worden: 'Ik zal hem met langheid der dagen verzadigen, en Ik zal hem mijn heil doen zien.' Een belofte, wel aangevochten en bestreden, maar die God op Zijn tijd ten volle in vervulling zal doen gaan, want hieraan is verbonden de eeuwige trouw en zekerheid van Hem, Wiens Naam is Wonderlijk, Raad, Sterke God, Vader der eeuwigheid, Vredevorst.

Hoe hoog de nood dan ook moge gaan, Hij zal door Zijn Geest bevestigen hetgeen de apostel schreef aan de Hebreëen, en wat de Heere op 12 februari 1942 afdruckte in mijn hart door middel van een predikatie van ds. Lamain: 'Ik zal u niet begeven, en Ik zal u niet verlaten.' Dit doet de gedurige bede in mijn hart oprijzen: 'Verlaat niet wat Uw hand begon, o Levensbron, wil bijstand zenden.'

In dit boek leest u eerst over wat ik heb moeten en mogen ervaren tijdens de oorlog. Dan volgen meditaties over Gods weldaden in oorlogstijd.

Na de Heere gaat mijn hartelijke dank uit naar de heer A. Bel te Vlaardingen, mevrouw A. C. Lagendijk-Noordzij te Ridderkerk en mijn kleinzoon Leendert Mijnders, die elk op liefdevolle wijze hun bijdrage aan dit boek geleverd hebben.

Ik wil dit Woord vooraf beëindigen met de woorden van Psalm 105 vers 24:

Die gunst heeft God Zijn volk bewezen,
Opdat het altoos Hem zou vrezen;
Zijn wet betrachten en voortaan
Volständig op Zijn wegen gaan.
Men roem' dan d' Oppermajesteit,
Om zoveel gunst in eeuwigheid.

Barendrecht, januari 2020

uw emerituspredikant ds. J. Mijnders

DOOR LIJDEN GELOUTERD

In 1995 was het vijftig jaar geleden dat ons land werd bevrijd. Het Van Lodensteincollege gaf toen een boek uit met de titel 'Na zoveel bange tegenspoed' en men vroeg mij iets te schrijven over mijn ervaringen tijdens de oorlogsjaren. Het hoofdstuk dat ik schreef had de titel: 'Door lijden gelouterd', dezelfde titel als hierboven staat. Dit jaar mogen we herdenken dat ons land 75 jaar geleden is bevrijd. Voor deze gelegenheid heb ik mijn ervaringen opnieuw verteld aan mijn kleinzoon Leendert. Het heeft geresulteerd in een verhaal dat veel uitgebreider is dan hetgeen in diverse publicaties eerder is weergegeven.

Leendert is met grote betrokkenheid en nauwgezetheid te werk gegaan. Hij heeft ook in Duitse archieven spoorwerk verricht. Nogmaals, ik ben hem voor dit alles zeer erkentelijk.

In de meditatie worden sommige voorvallen die verband houden met de inhoud van de meditatie opnieuw weergegeven.

Mijn verblijf in Duitsland in de oorlogsjaren

Toen de oorlog uitbrak, was ik achttien jaar. Dat gegeven dringt mij des te meer om onze jongeren te vertellen wie de Heere wil zijn in het leven van mensen die alles verzondigd hebben.

Veel, heel veel zou er te vertellen zijn, maar ik moet me tot enkele hoofdzaken beperken. Ik doe dit in de hoop dat de Heere dit zal willen gebruiken tot ons eeuwig heil.

Mijn verblijf in Duitsland duurde van 12 februari 1943 tot 6 juni 1945. Voor het beter verstaan van deze bijdrage moet ik wel iets vertellen over de jaren vóór de oorlog.

De jaren voor de oorlog

Ik ben geboren op 11 juni 1921 in Dordrecht als arbeiderszoon. Van

huis uit behoorde ik tot de Nederlandse Hervormde Kerk, waar ik ook gedoopt ben. Aan het eind van de jaren twintig is ons gezin overgegaan naar de Gereformeerde Gemeenten.

Mijn jeugdijaren speelden zich af tegen de achtergrond van de economische crisis in de jaren dertig. Mijn vader raakte werkloos en na de lagere school doorliep ik gratis de christelijke MULO aan de Julianasingel. Na de MULO, ik was toen veertien jaar, moest ik noodgedwongen aan het werk. Ik werd aangenomen als leerling boekbinder in Dordrecht. Met de slordige drie gulden die ik wekelijks verdiende, waren mijn ouders overgelukkig. Vader verkocht in die jaren petroleum langs de deur. Het waren echter jaren waarin de Heere Zich niet onbetuigd liet. Het werk en de taak die ik moest verrichten als boekbindersleerling, de omstandigheden waaronder dat gebeurde, zijn niet te beschrijven. Wanneer ik daaraan denk, zeg ik niet te veel dat deze mij bij tijden 's nachts nog doen opschrikken.

Mijn vijandschap en verzet

Vanaf mijn kinderjaren was ik er diep van doordrongen dat er maar één volk echt gelukkig is en dat is Gods volk, maar zelf moest ik er niets van hebben. Dat leven was mij veel te benauwd. Ik had diepe indrukken van dood en eeuwigheid.

Een droom uit die tijd heb ik nooit vergeten. Ik was toen drieënhalf jaar oud en droomde dat de wereld verging en dat ik in een diepe afgrond viel. Ik voelde dat ik voor eeuwig verloren zou gaan! Ook bij het ouder worden waren er verschillende roepstemmen, maar ik moet tot mijn grote schande zeggen hier steeds overheen te hebben geleefd. De wereld trok mij meer. Toch had ik inwendig geen rust, voortdurend liet de Heere me voelen dat een leven zonder Hem ten diepste leeg is.

In 1938 leerde ik mijn latere vrouw, Bastiaantje (Sjaan) Kijkuit, kennen en we kregen verkering. Ze was niet bij de waarheid opgevoed. Ze was hervormd gedoopt, en daar bleef het zo ongeveer wel bij. En toch gaf zij, hoewel ze van thuis niet naar de kerk hoefde, drie jaar lang vanaf haar elfde jaar als enige uit het gezin les op de zondagschool.

Zelf gingen wij altijd tweemaal naar de kerk. Vader was diaken in de

Jan Mijnders op negentienjarige leeftijd.

Sjaan Kijkuit op zeventienjarige leeftijd.

Gereformeerde Gemeente te Dordrecht. Ondanks mijn opvoeding en diepe overtuigingen dat er maar één volk echt gelukkig is, wandelde ik volop op het pad der zonde. Ik wist dat Gods volk gelukkig is, en toch moest ik er in wezen niets van hebben. Hun leven was mij te benauwd. Ondanks deze wetenschap bleef ik mijn eigengekozen leven leiden. Vol liefde werd ik door mijn ouders gewaarschuwd. Mijn geweten klaagde mij ook steeds aan, maar ik leefde daar opzettelijk overheen. Ik probeerde al die waarschuwingen tot zwijgen te brengen. Aan de ene kant ging ik Gods volk steeds meer zien als mensen met een somber leven die niets mochten, en aan de andere kant wilde ik niet dat iemand iets negatiefs over Gods kinderen zei. Ja, als er één het laag heeft laten liggen, ben ik het wel. Mijn ouders hebben mij met tranen vermaand, maar ik legde al die waarschuwingen naast mij neer.

De voormobilisatie

1938 begon feestelijk, met de geboorte van prinses Beatrix. Ondertussen liep de spanning in Europa op nadat Hitler Oostenrijk en Sudetenland bij Duitsland had gevoegd. Omdat de dreiging van een oorlog steeds

groter werd, volgde er in Nederland in 1939 een voormobilisatie (waarbij duizenden mannen onder de wapenen werden geroepen).

Duitsland stond aan de grens van Nederland, vooral in Limburg, Hitler zei wel dat hij Holland vrij zou laten, maar de spanning was te voelen. In die tijd was ik zeventien jaar oud en had ik een keer catechisatie van ouderling Sterk, die ds. J.D. Barth verving. Hij zei: ‘Het is zeer kritiek, en jongens, als God de hele wereld in vuur en vlam zou moeten zetten om één zondaar te bekeren, dan doet Hij dat.’ Tegelijk dacht ik: ‘Dat zal dan voor een ander moeten gelden, mij trekt dat leven niet. Dan mogen er voor mij wel tien werelden afbranden, maar opgeven doe ik dit leven nooit.’ Wat blijkt ook uit deze gedachte, waar ik mij nu voor schaam, onze doodstaat en vijandschap tegen God. Een mens kan zichzelf niet bekeren, maar wil ook niet bekeerd worden.

Ds. Barth vertelde vrijwel na iedere catechisatieles een voorval uit het leven van Gods kinderen. Dan zei hij: ‘Jongens, de Heere stelt daadzaken in het licht.’ Maar ook die roepstemmen legde ik naast mij neer.

Duitsland valt aan

De Nationaal-Socialistische Beweging (NSB) was een duidelijke minderheid in ons land, en wat Duitsland betreft hoopte Nederland buiten de oorlog te blijven. Onze regering dacht neutraal te kunnen blijven ten aanzien van Duitsland en men dacht zich gesterkt te mogen zien door de schone woorden van Hitler die hij sprak op 1 september 1939 en herhaalde op 6 oktober 1939, dat hij in het Westen geen interesse had. Maar de morgen van de 10e mei was het duidelijkste bewijs dat deze woorden niet anders waren dan duivelse leugentaal.

Ondanks de schone woorden van Hitler dat Nederlands grenzen geëerbiedigd zouden worden, verbrak deze brute overheerser zijn ‘beloften’ en viel hij zonder oorlogsverklaring op 10 mei 1940 ons land binnen. Waarom? Hitler moest de grootste worden, het Duitse rijk moest groot worden, de mens moest een Übermensch worden, en de geest uit de afgrond probeerde alles te doen buigen onder het hakenkruis, dat zich stelde tegen het kruis van Christus.

Ik was achttien jaar toen de oorlog uitbrak en woonde bij mijn ouders aan de Stevensweg 14 in Dubbeldam. Op vrijdag 10 mei 1940 werden wij 's morgens om half vijf wakker door vliegtuiggeronk en het duurde niet lang of alle tekenen wezen erop dat wij in oorlog waren met Duitsland. Toen wij naar buiten gingen om te zien wat er aan de hand was, zagen wij achter in het land de Duitse valschermjagers al naar beneden komen. Ik herinner mij dat Hollandse militairen, die dicht bij ons waren ingekwartierd, in hun pyjama naar die vliegtuigen stonden te kijken, waar kort daarna de parachutisten uit werden geworpen. Zij waren volkomen verrast en ondersteboven. Duitse parachutisten kwamen naar beneden en we begrepen: het is oorlog. Wij zaten er direct middenin. Ons huis werd al spoedig door Hollandse militairen gebruikt om de vijanden zo mogelijk te kunnen keren. De soldaten hadden in de deuropening van het huis hun machinegeweren staan. Sommigen lieten ons foto's van vrouw en kinderen zien en huilden als kleine kinderen. Ze waren doordrongen van het oorlogs- en levensgevaar dat nu werkelijkheid was geworden. 's Avonds ging er een groep van hen op patrouille, waarvan er niet één is teruggekeerd; ze zijn allen gesneuveld.

Tegelijk denk ik hier aan een vader uit onze kennissenkring in Dordrecht, die – onbewust van het gevaar – tegen zijn vrouw zei even te zullen gaan kijken naar hetgeen zich voordeed. Toen zijn vrouw hem waarschuwde voorzichtig te zijn, was zijn antwoord: 'Och vrouw, elke kogel wordt door Gods hand bestuurd', niet wetend dat één van de eerste kogels hem dodelijk in het voorhoofd treffen zou. Omdat het te gevaarlijk was om zijn lichaam weg te halen, heeft het nog twee dagen op straat gelegen.

Angst, beloften en de Schuilplaats

Omdat mijn aanstaande schoonvader ongeneeslijk ziek was, ben ik de volgende dag – zaterdag 11 mei – naar de Almsvoetstraat 38 in Dordrecht gegaan, waar hij met zijn gezin woonde, om daar zo mogelijk te helpen. Het was daar echter niet beter. Rond hun huis braken zware straatgevechten uit. Omdat mijn aanstaande schoonvader op bed lag, zijn we daar gebleven, hoewel we ons afvroegen of dat wel verantwoord was. Op zondagmorgen zag ik vlak bij het huis een Duitse soldaat. We zijn direct

naar de kelder van het huis gegaan, waarna wij drie dagen en drie nachten in een kleine kelder onder het huis in grote angst hebben doorgebracht. Omdat ook de burens waren gekomen, heb ik daar samen met nog negen mensen gezeten. Terwijl de kogels door de aangrenzende huizen vlogen, bleef het huis wonderlijk gespaard.

Maandag leek het erop dat de straatgevechten minder werden. Toen ik even mijn hoofd buiten de deur stak om te kijken of het al wat rustiger op straat werd, floot er een kogel rakelings langs de deur. De Heere wilde me nog bewaren.

De angst en benauwdheid die ik in die kelder doorleefde, ging niet in de eerste plaats over de gevaren om mij heen, maar vooral over mijn zielen-nood: ik voelde te moeten sterven en niet te kunnen sterven. Mijn hele zondige leven veroordeelde mij tot in het diepst van mijn bestaan, mijn geweten klaagde mij aan en het angstzweet brak mij uit. Ik beloofde de Heere mijn leven te zullen beteren, als Hij mij wilde sparen.

Jongelui, misschien hebben jullie, als je in angst of nood verkeerde, ook weleens zulke beloften gedaan. Wees eens eerlijk, wat is ervan terechtgekomen? Tot mijn schande moet ik belijden dat mijn beloften in die kelder zijn achtergebleven. De Heere spaarde mijn leven, maar ik ging weer door met mijn ijdele leven van voor de oorlog.

Nederland geeft zich over

Na enkele dagen van hevig verzet, van moed en trouw, maar ook van laag verraad door sommigen gepleegd, volgde het bombardement van Rotterdam. Vreselijk was de uitwerking. Binnen enkele uren werd het gehele hart van Rotterdam platgebombardeerd en uitgebrand, en als er geen capitulatie zou volgen, was Utrecht hetzelfde lot beschoren.

Generaal Winkelman stond voor een moeilijke beslissing, omdat onze vorstin en regering reeds uitgeweken waren naar Londen in Engeland. Nee, dat was geen lafhartige vlucht, maar gezien de overmacht een noodzakelijke daad. Uit een brief die prinses Juliana in 1940 in opdracht van haar moeder koningin Wilhelmina schreef, blijkt duidelijk op welke wijze onze vorstin meeleeft met haar volk. Ik heb een afschrift van deze brief, die afkomstig is uit het archief van een adellijke familie, in mijn bezit.

De onderstaande brief schreef НКН Prinses Juliana in 1940, in opdracht van haar moeder, НКН Koningin Wilhelmina. Een afschrift van deze brief, die afkomstig is uit het archief van een adellijke familie, is in het bezit van ds. J. Mijnders.

Dierbare landgenoten,

In naam mijner Moeder, Ulieder Koningin, kom ik met haar bede tot U:

Terwijl de oordelen Gods over Europa gaan en dagelijks zwaarder worden voor ons land en wellicht honger voor de deur staat en het strijdtoneel, terwijl de bezetter het U benauwder maakt, zo hoop ik dat wij gezamenlijk, Vorstenhuis en Volk, ons onder de slaande hand Gods mogen veroetmoedigen en buigen, breken met onze zondige handelingen en nalaten de zondag te ontheiligen. Wegens de verdrukking van de bezetter zal er geen bededag in de bedehuizen kunnen zijn, maar mocht die dan zijn van Gods Kinderen en het hele volk in de binnenkamer. De Heere verschoonde Nineveh, en Joël zegt: Scheurt uw hart en niet uw kleederen en bekeert u tot den Heere: O, lieve landgenoten, die ons in het leed dat ons allen getroffen heeft, nog dierbaarder geworden zijn, mocht dit van beide kanten zo zijn.

Ook wij weten dat het deel van het volk, dat ons verlaten en het land verraden heeft, zijn volksgenoten nog dagelijks meer knecht. Tot hen is onze roep niet, maar tot de Nederlanders die vasthouden aan het snoer: God, Nederland en Oranje. Dat wij samen bukken, wie weet, God mocht Zich wenden

van de hittigheid Zijns toorns. 'Heer', wil naar onze bede, onze smeekstem horen, merk naar Uw goedgunstigheên, op de stem van onze beên.

O, kinderen Gods, zucht ook voor Engeland. Het leed is dag en nacht zo zwaar, de overmacht zo groot en de moordmiddelen zijn zo ontzettend. Mocht de Heere onze wapenen zegenen.

O, Volk, ik weet het. Koningin en regering dragen u een warm hart toe en zouden alles willen doen om u van de bezetting te bevrijden. Treurig, dat het vergif van het regime zo doortrekt in alle landen, ook in ons vaderland. Zij zullen tot beginning komen, als het te laat is; dat is onze diepe smart. De hartelijke groeten en u's Heeren zegen toebiddende voor U, arm verdrukt en lijdend volk.

Was getekend: Wilhelmina

Op 14 mei om vijf uur gaf generaal Winkelman noodgedwongen het bevel de strijd te staken, behalve in Zeeland. Diepe verslagenheid bezette het hart van vele moedige strijders, alsook van velen van ons volk. Het was voor de laatste keer dat dit officiële stuk, door generaal Winkelman bekendgemaakt, kon worden besloten met de woorden: 'Leve Hare Majesteit de Koningin!' De volgende morgen – 15 mei – werden door deze generaal en de Duitse commandant Von Kùchler de capitatievoorwaarden getekend. Nederland was gecapituleerd en werd bezet gebied. Nadat we drie dagen in de kelder hadden gezeten, ging ik op straat kijken. Daar zag ik soldaten zitten die door Duitse scherpschutters in het voorhoofd waren getroffen. Ook hoorden we van het bombardement op Rotterdam en de capitatie van Nederland. Een schrikbewind dat zijn